

בבית המשפט העליון

בג"ץ 2387/19

לפני: כבוד השופט נ' סולברג
כבוד השופט ג' קרא
כבוד השופט א' שטיין

העותרת: רגבים

נגד

המשיבים: 1. ראש ממשלת ישראל
2. שר הביטחון
3. אלוף פיקוד המרכז
4. ראש המינהל האזרחי
5. סלימאן עלי עראערה ו-43 אח'

הודעת עדכון מטעם המשיבים 4-1

בשם העותרת: עו"ד אבי סגל; עו"ד יעל סינמון
בשם המשיבים 4-1: עו"ד רן רוזנברג; עו"ד יעל מורג יקו-אל
בשם המשיבים 5: עו"ד תאופיק ג'בארין

החלטה

השופט נ' סולברג:

1. שוב חוזר הניגון, והוא צורם; לאחר בקשות דחייה חוזרות ונשנות מאת המשיבים 4-1 (להלן: המדינה), גם הודעת העדכון המונחת לפנינו עתה, אינה אלא עוד בקשה של המדינה לדחיית בירור העתירה, הפעם למשך 6 חודשים נוספים.
2. שנתיים ומחצה חלפו למן הגשת העתירה שעניינה בפנינו מתחם 'חאן אל-אחמר'; נושא שנתברר ונטחן עד דק, בשורה ארוכה של עתירות קודמות, מזה כתריסר שנים.
3. הרקע ארוך וממושך. אין ניתן לפרוש במסגרת זו את השתלשלות העניינים במלואה. אסתפק בדברים אחדים מהחלטה שנתתי לפני כשנה, ביום 7.9.2020, בבקשה קודמת לדחיית בירור העתירה:

"[...] 'סאגת' פינוי המתחם החלה בהחלטת המשיבים 4-1 [...] משנת 2009 להוציא צווי הריסה למבנים במתחם, לפני למעלה מעשור. בשלושה סבבים שונים הוגשו לבית משפט זה עתירות על-ידי בעלי עניין שונים – היו שביקשו לאכוף את צווי ההריסה, היו שביקשו להורות על בטלותם – והן נדחו מן הטעם שבית משפט זה אינו מתערב בסדרי העדיפות של המדינה בהפעלת הסמכות.

[...] בהמשך הוגשו עתירות נוספות – סבב רביעי במספר. בראשונות התבקש בית משפט זה להורות למדינה לממש את צווי ההריסה והפינוי. בהמשך, משהודיעה המדינה על כוונתה לפנות את המתחם ולממש את צווי ההריסה, הוגשו עתירות בבקשה למנוע את הפינוי וההריסה [...]. בתגובתם לעתירות עמדו ב"כ המדינה על הצורך בהכרעה מהירה בסוגיה, שהוכתרה על-ידם כבעלת 'חשיבות אסטרטגית', בין היתר משום שהמתחם ממוקם סמוך לעורק תחבורה ראשי ומרכזי ברמה האזורית והארצית, ומעמיד את המתגוררים בו ואת משתמשי הדרך בסכנה ברורה ומוחשית. ב"כ המדינה הוסיפו וציינו כי הוצעו למתפנים מגורים במקום חלופי, ללא תמורה, בהשקעה של מיליוני שקלים. בדיון שהתקיים בעתירות ביום 25.4.2018 שבו ב"כ המדינה על טענותיהם, והוסיפו כי אין מקום להידרש פעם אחר פעם לטענותיהם של המתגוררים במתחם, אשר מטרתן 'למשוך זמן'. העתירות בסבב זה נדחו מן הטעם שלא קמה עילה להורות למדינה להימנע מלאכוף את הדין בשעה שהיא מבקשת לעשות כן. לקראת חתימה אמרנו, כי 'בנסיבות העניין, לנוכח גיבושו של המתווה המתוכנן לביצוע במועד קרוב, והותרת הפתח להידברות עם תושבי המתחם לצורך תאום אופן הפינוי, איני רואה הצדקה לקצוב מועד מדויק למימוש צווי ההריסה'. לצד זאת צוין, כי 'אין הצדקה אפוא לחייב את המדינה להמשיך ולגלגל את הטיפול בסוגיה באמצעות נסיונות חדשים למציאת פתרון. מה שלא נעשה במשך תשע שנים, כנראה לא יעשה עוד'.

[...] אחר הדברים האלה, בעת נעילה, הוגשו שתי עתירות נוספות בעניין פינוי המתחם ומולן עתירה שלישית המבקשת לאכוף את צווי הפינוי וההריסה – סבב חמישי במספר [...]. בית המשפט דחה את העתירות וקבע, כי 'אי הותרת מצב בלתי חוקי על כנו; עקרון סופיות הדיון; הכלל כי פסקי דין

יש לקיים; ודאות משפטית; תקינות פעולתה של מערכת השיפוט – כל אלה הם אינטרסים יסודיים בשיטתנו המשפטית, המתכנסים כולם לעקרון שלטון החוק. בהגשת התוכנית המפורטת בדקה ה-95 – כאילו לא נעשה דבר עד כה, וכאילו לא דחו העותרים גם את האפשרות שפתח בית משפט זה בתום ההתדיינות בסיבוב הקודם – אין כדי לגלות עילה לפתוח מחדש את פסק הדין... פסק הדין הוא נקודת המוצא ונקודת הסיום'.

[...] מקץ שנתיים ימים – אין כל חדש תחת השמש. על אף שב"כ המדינה טענו לפנינו בעבר על קיומה של דחיפות, ואולי אף בהילות, ביישום החלטותיה, והגם שבית משפט זה איפשר למדינה שוב ושוב ליישם את החלטותיה, דבר לא השתנה: מה שהיה הוא שיהיה ומה שנעשה הוא שינעשה [...]".

4. בחלוף פרק זמן נוסף מאז דחיית העתירות בסבב החמישי, הגישה העותרת את העתירה שלפנינו, משנוכחה לדעת, לדבריה, כי דבר ממשי לא נעשה, על אף הדחיפות שהמדינה טענה לה, למרות שהמדינה הדגישה שוב ושוב את החשיבות האסטרטגית, וציינה כי הדבר כרוך, בין היתר, בפיקוח נפש, סכנה מוחשית למתגוררים במתחם ולמשתמשים בדרך, עורק תחבורה ראשי. דא עקא, גם מאז הגשת העתירה ועד עתה – כשנתיים וחצי – אנו נעים ונדים מבקשת דחייה לבקשת דחייה, ומהודעת עדכון הטומנת בחובה בקשת דחייה, להודעות עדכון נוספות ברוח זו וחוזר חלילה; המדינה איננה עקבית בטיעוניה, ולא מתמידה במימוש הצהרותיה.

5. כזכור, בתגובת המדינה לעתירה, שהוגשה ביום 2.11.2020 (לפני כ-11 חודשים) נטען, כי "הדרג המדיני עודנו עומד על הצורך במימוש צווי ההריסה במתחם ובעניין זה אין שינוי בעמדתו". מניסוח זה ניתן להבין, די בכירור, כי הצורך האסטרטגי בפנינו, כפי שהוצג לפנינו על-ידי המדינה בעתירות הקודמות, בקול ענות גבורה – עודנו עומד בתוקפו. יחד עם זאת, בהמשך התגובה נטען, כי הוחלט "לעשות מאמץ נוסף להשלמת מהלכים המתקיימים בימים אלו במינהל האזרחי לבחינת אפשרויות נוספות לגיבוש מתווה מוסכם של צווי ההריסה במתחם"; לשם מיצוי המהלכים הללו, נתבקש אפוא פרק זמן נוסף, למשך מספר חודשים.

6. ביום 29.11.2020 קיימנו דיון בעתירה, חלקו בדלתיים פתוחות, במעמד שני הצדדים ובאי-כוחם, וחלקו האחר בדלתיים סגורות, במעמד גורמי המשיבים ובאי-כוחם

בלבד – בהסכמת העותרת. במהלך הדיון החסוי, הוצגו לנו נתונים לגבי המהלכים שבכוונת הדרג המדיני לקדם, וכמו כן הובאו לפנינו שיקולים רחבים נוספים, שנטען כי יש בהם כדי להשליך על עיתוי מימוש הצווים. בעקבות דברים אלה, חרף ספקנות שנבעה מן הפער בין ההצהרות לבין המעשים, בין מה שנטען בעבר על-ידי ב"כ המדינה על חוסר התוחלת בניסיון לממש בהסכמה את צווי ההריסה, לבין מה שנטען עתה, ראינו מקום ליתן לגורמי המדינה פרק זמן משמעותי נוסף, למיצוי הולם של האפשרויות שעל הפרק; הורינו אפוא כי הודעת עדכון תוגש עד יום 15.7.2021 – בתום שבעה וחצי חודשים.

7. בחלוף מועד זה, הודיעה המדינה כי דרושה ארכה נוספת, בת חודשיים-ימים. זאת, נוכח השבעת הממשלה ה-36 ביום 13.6.2021, וכדי לאפשר לדרג המדיני שזה עתה בא בנעלי הממשלה הקודמת להידרש לסוגיה, ולקורותיה עד כה. גם לבקשה זו – נעתרנו בחיוב.

8. עתה, בהודעת העדכון האחרונה שלפנינו, נטען כי "חלה התקדמות משמעותית במלאכת גיבוש המתווה. מתווה זה כולל התייחסות למספר היבטים שונים הנדרשים לצורך היתכנות מימונם המוסכם של צווי ההריסה במתחם". עוד נטען, בכל הנוגע לשיקולים הרחבים שהועלו לפנינו בעבר, לגבי אי-היכולת לממש את אכיפת צווי הפינוי וההריסה נכון לעתה היא, כי "אלו עודם רלוונטיים ומשליכים על עיתוי מימוש הצווים". בהמשך לאמור, נתבקשנו לאפשר למדינה להגיש, לעיוננו בלבד, מסמך חסוי המפרט על אודות התקדמות גיבוש המתווה, ועל השיקולים הרחבים בקשר אליו, ומידת הרלבנטיות שלהם לעת הנוכחית. בהמשך לכך, ועל רקע מכלול הנסיבות, נטען כי "לאחר שהנושא הונח על שולחנם של הדרגים הבכירים ביותר בממשלה, הגיע הדרג המדיני לכלל החלטה כי נדרש פרק זמן נוסף בטרם ניתן יהיה לפעול למימוש צווי ההריסה במתחם". בהתאם, מבקשת המדינה "לשוב ולעדכן את בית המשפט הנכבד בהתקדמות שחלה בנושא ובעמדת הדרג המדיני, וזאת עד ליום 6.3.22"; קרי, בעוד כחצי שנה.

9. המשיבים 5-44, המתגוררים במתחם, הודיעו כי מבלי להסכים לנימוקי המדינה, הם אינם מתנגדים לבקשתה לשוב ולעדכן בעוד כחצי שנה, והם מסכימים גם לבקשה להציג מסמך חסוי, לעיון בית המשפט בלבד. העותרת, לעומת זאת, מתנגדת לשתי הבקשות, בתקיפות. לשיטתה, אין להשלים עם ה'סחבת' הנקטת בעניין מהותי שכזה, משך זמן כה ארוך; 3 שנים ויותר חלפו ממועד התחייבותה האחרונה של המדינה לממש את צווי ההריסה התלויים ועומדים. לטענת העותרת, בשלה העת ליתן צו מוחלט, ולהורות על קבלת העתירה. בכל הנוגע לבקשה להציג מסמך חסוי לעיון בית המשפט בלבד, סבורה העותרת, כי על המדינה להציג לעיני כל את מלוא השיקולים העומדים ביסוד ההימנעות מקיום הצווים החלוטים, ואין להתיר את הצגתם באופן חסוי ובהחבא.

לחלופין טוענת העותרת, כי גם אם תתקבל בקשת המדינה, ותינתן לה ארכה כבקשתה, הרי שיש לקבוע, במסגרת אותה החלטה, כי בעדכון הבא תחויב המדינה להודיע מהו המועד הסופי והמוחלט שבו ימומש הפינוי, ויִהרס המתחם.

10. בחנתי את טענות הצדדים מזה ומזה. אין ספק, כי קרב היום שבו לא נוכל עוד להשלים עם אי-בירור העתירה, ונידרש להכרעה ברורה, לשבט או לחסד. גם אם בכוחם של ניסיונות לקדם מתווה כזה או אחר לדחות מעט את הקץ, לא ניתן למתוח את החבל עד בלי די. גם לניסיונות אלו קצבה וקץ. מגיע שלב שבו הניסיון הופך לביזיון; עם הדבר הזה, אין ניתן להשלים. כפי שציינו באחד מפסקי הדין הקודמים שניתנו בפרשה זו: "אין הצדקה [...] לחייב את המדינה להמשיך ולגלגל את הטיפול בסוגיה באמצעות נסיונות חדשים למציאת פתרון. מה שלא נעשה במשך תשע שנים, כנראה לא יעשה עוד" (בג"ץ 3287/16 כפר אדומים כפר שיתופי להתיישבות קהילתית בע"מ נ' שר הביטחון (24.5.2018)). דומה כי הדברים יפים ונכונים גם בסבב התדיינות נוסף זה, בשינויים המחוייבים. תפקידנו כשופטים הוא לברר את העתירות שלפנינו; זו מלאכתנו, זו חובתנו. איננו יכולים לשבת בחיבוק ידיים, באפס מעשה, אל מול גרירת רגליים.

11. יחד עם זאת, בשלב זה, נוכח הטענה ל"התקדמות משמעותית" אשר חלה במלאכת גיבוש המתווה, ובהינתן העובדה שלא ניתנה הסכמה מצדה של העותרת לבקשת המדינה להציג לעיוננו בלבד מסמך חסוי, אשר היה מאפשר לנו להידרש לטענות המדינה העדכניות לגופן, עלינו לקבוע כי חזקת תקינות המעשה המינהלי – עדיין לא נסתרה. בהתאם, אין לנו אלא את אשר נטען על-ידי המדינה לפנינו, כי אכן חלה התקדמות משמעותית, וכי השיקולים הרחבים, המשליכים על עיתוי מימוש הצווים – עודם רלבנטיים. על כן, אציע לחברי להעתר לבקשה, ולהורות על הגשת הודעת עדכון נוספת עד יום 6.3.2022.

12. אדגיש שוב. גם הפעם אנו נעתרים לבקשה לשוב ולעדכן, בחלוף פרק זמן ממושך יחסית – כמחצית השנה. הציפייה היא כי בתום מועד זה תוצג לפנינו הכרעה ברורה, לאחר מיצוי כלל האפשרויות. פרק מיפוי המתווים ודרכי הפעולה עומד למצות את עצמו; אחריו מגיע שלב ההכרעה. מגמתנו היא להשלים את הדיון בעתירה זו סמוך לאחר שתוגש הודעת העדכון, ותגובות בעקבותיה; אם לטוב אם למוטב.

ש ו פ ט

השופט ג' קרא:

אני מסתייג מכל מה שכתב חברי השופט סולברג בפסקאות 1 עד 10 ו-12 להחלטה, ומסכים רק לאמור בפסקה 11 שבה.

עוד אוסיף כי אינני רואה בעיתוי זה מקום לכבול את שיקול דעתנו באשר להמשך הדיון בעתירה.

שׁוֹפֵט

השופט א' שטיין:

המתווה להמשך הדיון בעתירה שקבע אב-בית-הדין, השופט סולברג, מקובל עלי מנימוקיו. עיקרון החוקיות, שאותו אנו מצווים ליישם ולהעצים, אינו מאפשר למדינה "לשבת על הגדר" במשך שנים ארוכות ולהביט ממנה על מבנים בלתי חוקיים מבלי להכריע באופן מחייב בין הסדרתם להריסתם.

שׁוֹפֵט

אשר על כן, תוגש הודעת עדכון מטעם המדינה לפי האמור בהחלטת השופט נעם סולברג.

ניתנה היום, כ"ג בתשרי התשפ"ב (29.9.2021).

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט